

Summary

Oliyuk D. Concept and types of corruption crimes committed in the implementation of customs procedures.

This article explores the legal nature of customs procedures, identified areas of corruption risks in customs activities of SFS at controlling the movement of goods across the customs border of Ukraine. It is alleged that corruption offenses in the field of customs procedures are a separate group of crimes, what combined their characteristic signs of corruption. Among the features of this group are those corruption offenses: crimes direction against the established order customs procedures; committed by abuse of power, official authority and related opportunities; subject to criminal offenses acts undue advantage; subjects of criminal acts are officials of customs authorities SFS Ukraine; the scene of crime act checkpoints across the state border of Ukraine customs in designated areas; purposes of committing these crimes is to promote illegal activities on the movement of goods and vehicles across the customs border; illegal simplification of customs procedures and the failure of the required customs formalities, the unlawful reduction of customs obligations in the legal movement of goods into Ukraine and beyond its borders, impeding the legitimate activities of FEA selfish motives; causing substantial damage to the economic and customs interests.

Key words: customs business, customs procedures, customs control, customs authorities DFS Ukraine, corruption offenses.

УДК 344.13

А. М. ОНИСЬКІВ

Андрій Михайлович Ониськів, заступник начальника першого відділу управління процесуального керівництва у кримінальних провадженнях слідчих регіональної прокуратури прокуратури Київської області

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПОРЯДКУ ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА ВІЙСЬКОВО-КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ НІМЕЧЧИНИ ТА ФРАНЦІЇ

Одним із важливих методів наукового пізнання є порівняльний, який найчастіше й використовується у кримінально-правових дослідженнях. Більше того, використання порівняльно-правового методу є вкрай важливим, зважаючи на прагнення нашої держави до євроінтеграції та повноправного членства в Європейському Союзі. На думку дореволюційного правознавця М. М. Ковалевського, існує дві умови для правильного застосування порівняльно-правового методу: 1) порівняння не повинно обмежуватися народами однієї раси або народами, які розмовляють однією мовою чи сповідують одну і ту ж релігію; 2) порівнювати можна лише такі законодавства або правові системи, які перебувають на одному і тому ж рівні суспільного розвитку¹. Ю. С. Шемшученко вважає, що порівняльно-правові дослідження можуть вказати на важливі варіанти рішень, застерегти від прийняття застарілих або неефективних рішень².

Використання порівняльно-правового методу, на нашу думку, має враховувати те, що у кримінальному законодавстві будь-якої держави є як позитивні, так і негативні моменти кримінально-правового регулювання, а тому запозичувати щось у національне законодавство слід обдуманно, ґрунтуючись на науковому пізнанні відповідного явища.

Ю. В. Баулін вважає, що, кримінальне законодавство держав, що належать до різних правових систем, є різноманітним, що пов'язане не із сутністю того чи іншого кримінально-правового явища, а з його юридичною формою, правовими традиціями, правовою культурою, законодавчою технікою тощо³. Зважаючи на сучасні процеси євроінтеграції, важливого значення набуває порівняння кримінального законодавства України із законодавством європейських держав. Відтак у цій праці у порівняльно-правовому аспекті будуть проаналізовані кримінально-правові норми Німеччини та Франції у частині криміналізації злочинів проти порядку проходження військової служби.

Кримінальна відповідальність за військові злочини передбачена у європейських країнах зазвичай в окремому військово-кримінальному законодавстві, під яким будемо розуміти відокремлену у правовій системі практично кожної держави сукупність спеціальних кримінально-правових норм, призначених для охорони військового правопорядку від злочинних посягань. Залежно від військової доктрини та нормотворчих технологій, що використовуються в тій або іншій країні, а також становища армії у політичній системі суспільства, таке відокремлення оформлюється по-різному. У Німеччині діє самостійний військово-кримінальний закон. У Франції, як і в США, військово-кримінальне законодавство представлено у виді розділу (глави) в законодавстві про воєнну юстицію, у Великобританії – в законодавстві про дисципліну у збройних силах⁴.

У Німеччині діє Воєнно-кримінальний закон від 30 березня 1957 р. («Wehrstrafgesetz», WStG) у редакції від 5 травня 1974 р., який належить до основних кримінальних законів цієї держави. У Розділі I Особливої частини WStG «Злочинні діяння проти обов'язків військової служби» передбачено кримінальну відповідаль-

ність за самовільну відсутність (§ 15), дезертирство (§ 16), самокалічення (§ 17), ухилення від військової служби шляхом обману (§ 18)⁵.

Ознаки складу самовільної відсутності передбачають залишення військовослужбовцем без дозволу командира військової частини або нез'явлення до неї умисно або з необережності на строк більше трьох календарних днів (ч. 1). Суб'єктом цього злочину є лише військовослужбовець бундесверу. Згідно з ч. 2 § 15 військовослужбовець бундесверу, який невинно або через необережність опинився за межами місця служби, але протягом трьох календарних днів не повідомив про себе у свій підрозділ, в іншу військову частину або в будь-яку установу Німеччини, підлягає кримінальній відповідальності. На відміну від дезертирства, за замах на самовільну відсутність кримінальна відповідальність не передбачена.

Дезертирство описано у § 16 як самовільне залишення військової служби або самовільна відсутність по місцю військової служби з метою: а) ухилення від несення військової служби назавжди, б) тимчасового ухилення від несення військової служби в період підготовки або проведення бойової операції, в) юридичного ухилення від несення військової служби. без дозволу командира з метою постійного ухилення від виконання військового обов'язку у період збройного конфлікту. Окрім того, як передбачено у ч. 2, караним є і замах на дезертирство. У ч. 3 передбачено підставу для пом'якшення покарання за дезертирство: дійове каяття (якщо протягом місяця військовослужбовець повернувся до місця служби і заявив про готовність до подальшого несення військового обов'язку).

Самокалічення (§ 17) передбачає заподіяння каліцтва або приведення у непридатний до військової служби стан себе або іншого військовослужбовця з метою ухилитися від проходження військової служби постійно. Кримінально-караним вважається й часткове самокалічення або непридатність до військової служби на певний час (тимчасово) (ч. 2), а також замах на самокалічення. Таким чином, особливістю відповідного складу злочину є, насамперед, суб'єкт його вчинення. Ним може бути як військовослужбовець, який сам собі спричиняє шкоду здоров'ю, так і інший військовослужбовець, який скоює відповідні дії по відношенню до іншого. Окрім того, кримінальна відповідальність за § 17 WStG настає не за самокалічення військовослужбовця, а за вчинення його та ухилення в результаті цього від проходження військової служби. Таким чином, за законодавством цієї держави самокалічення вважається закінченим злочиним з моменту фактичного ухилення військовослужбовця від несення обов'язків військової служби.

Ухилення від військової служби шляхом обману (§ 18) передбачає ухилення від військової служби шляхом обману постійно або тимчасово. Такі діяння можуть вчинятися особою, яка безпосередньо ухиляється від несення обов'язків військової служби. Окрім того, кримінально караним є сприяння ухиленню від несення обов'язків військової служби іншим військовослужбовцем. Як і щодо попередніх складів злочинів, караним визнається й замах на вчинення цього злочину.

На відміну від КК України, в якому в окремому розділі передбачено відповідальність за військові злочини, та Військово-кримінального закону Німеччини (спеціального нормативного акта), у Франції відповідальність за вчинення злочинів проти порядку проходження військової служби передбачена у Кодексі воєнної юстиції (КВЮ), який затверджений у новій редакції ордонансом від 01 червня 2006 р.⁶ Як вказує Н. О. Шулепов, раніше чинний КВЮ приймався парламентом Франції. Парламентські слухання щодо нового КВЮ у 2002 р. затягнулися і цей нормативний акт затверджений не був. Національна асамблея та Сенат Франції надав право на «перетворення» КВЮ уряду (Міністерству оборони). Таке рішення продемонструвало, з одного боку, прагнення держави більш оперативно реагувати на нові явища у сфері відповідальності воєнної юстиції, а з іншого – відійти від безкінечних парламентських дебатів зі спірного питання про доцільність збереження у країні воєнної юстиції та про необхідність функціонування спеціального воєнно-кримінального законодавства⁷. Оновленим кодексом не було внесено принципових змін у порядок здійснення правосуддя у воєнній сфері. Однак новели у цьому нормативному акті все ж відбулися. Зокрема, була змінена нумерація статей. У КВЮ 1965 р. статті позначалися цифрами від 1 до 476. У КВЮ 2006 р. кожна стаття має свій шифр. Так, книга III відкривається ст. L.311-1 та закінчується ст. L.333-7. Літера «L.» ідентифікує статтю як таку, що належить до воєнно-кримінального права; уніфікована конструкція статей Особливої частини КВЮ. Тим із них, у яких раніше санкція передувала диспозиції, надано класичного вигляду, а розмір покарання в них визначався після викладення диспозиції⁸.

Як і раніше, КВЮ складався з чотирьох книг: 1) організація і компетенція військових судів; 2) воєнно-кримінальне судочинство; 3) покарання, які застосовуються судами збройних сил, та порушення військового порядку; 4) воєнна жандармерія та воєнно-польові суди. Кримінальна відповідальність за військові злочини передбачена у Книзі III. У Розділі II міститься 4 Глави, серед яких – діяння, пов'язані з ухиленням від обов'язків (ст.ст. L.321-1–L.321-24).

На відміну від Німеччини, у КВЮ Франції не передбачено кримінальної відповідальності за самовільне залишення військової частини або місця служби. Відповідні діяння охоплюються складом дезертирства.

У КВЮ Франції кримінальна відповідальність за дезертирство диференційована законодавцем та передбачена у 23 статтях. Так, у них встановлено відповідальність за дезертирство, вчинене у межах країни, поєднане з втечею за кордон, у складі організованої групи, поєднане з переходом на бік ворога, під час ворожої загрози, коли існує реальна загроза потрапити в полон, або коли особа вже перебуває у полоні, або під час ведення бою, зі зброєю. Окрім того, КВЮ визначає, що кримінально-караним визнається підбурювання до дезертирства та його приховування.

Дезертирством всередині країни, що вчиняється у мирний час, визнається:

1) відсутність будь-якого військовослужбовця без дозволу командування у підрозділі, на базі, на кораблі, у військовому або цивільному госпіталі, або в пенітенціарній (тюремній) установі, в якій він був попередньо заарештований після шести днів зафіксованої відсутності;

2) нез'явлення будь-якого військовослужбовця, який діяв самостійно, у частину або у підрозділ, в якого завдання, відпустка або звільнення закінчаються через два тижні;

3) відсутність військовослужбовця без дозволу на момент відправлення військового корабля або повітряного судна, до якого він приписаний або на борту якого він перебуває, якщо він не з'явиться до місця служби по закінченні відстрочки.

Окрім того, у КВІО Франції передбачено особливості кваліфікації дезертирства, вчиненого молодим солдатом, яким визнається особа, яка перебуває на службі менше трьох місяців. Він може бути притягнутий до кримінальної відповідальності за дезертирство лише у випадку, якщо перебував поза місцем служби понад 1 місяць.

Відповідно до КВІО Франції кримінально-карним є такий спосіб ухилення від проходження військової служби, як самокалічення, яким визнається приведення себе в непридатний стан для проходження військової служби. На відміну від українського та німецького законодавства, відповідно до якого самокалічення визнається способом ухилення від військової служби, що передбачає закінчення цього злочину з моменту припинення виконання обов'язків військової служби, за КВІО Франції карним визнається викриття військовослужбовця, який приводив себе у стан, непридатний для проходження військової служби, з метою тимчасово або назавжди ухилитися від проходження військової служби. Таким чином, відповідне діяння вважається закінченим з моменту спричинення військовослужбовцем шкоди здоров'ю самому собі.

Виконавцем цього злочину, як і за ст. 419 КК України, є військовослужбовець, який спричиняє шкоду здоров'ю самому собі. Інші особи, які умисно заподіяли таку її для військовослужбовця, як і за КК України, визнаються співучасниками цього злочину. Водночас, більш сувору відповідальність передбачена для співучасників – медичних працівників. Відповідно до КВІО Франції покарання в такому випадку подвоюється порівняно з розміром покарання, передбаченим для військовослужбовця, а також застосовується додаткове покарання – штраф.

Диференціація кримінальної відповідальності за ухилення від проходження військової служби за КВІО Франції здійснена залежно від того, в який час (мирний або військовий) було вчинено відповідні діяння. Зокрема, ці кваліфікуючі ознаки передбачені за вчинення самокалічення у воєнний час. Так, за самокалічення, вчинене у мирний час, передбачено покарання у виді тюремного ув'язнення на строк від 1 до 5 років, а у воєнний час – на строк від 5 до 10 років, якщо ж такі дії вчинені під час загрози воєнних дій (при зіткненні з супротивником) або в ході їх ведення – пожиттєвим ув'язненням з обов'язковим залученням до праці.

Окрім того, за КВІО Франції передбачено різну мінімальну кількість днів, коли самовільна відсутність у військовій частині дає підставу кваліфікувати дії особи як дезертирство. Так, у мирний час самовільна відсутність є кримінально караною у випадку, коли це продовжувалося понад 6 діб (або понад 15 діб), а у воєнний час такі строки скорочені на 2/3. Однак за останнє діяння передбачено більш суворе покарання (за дезертирство в мирний час – позбавлення волі на строк до 3 років, а у військовий час чи на територіях, на яких оголошено надзвичайний стан – позбавлення волі – до 10 років, а у випадку загрози військових дій чи їх ведення – до 20 років з обов'язковою працею). Також більш суворі покарання передбачені у КВІО Франції за вчинення дезертирства за наявності кваліфікуючих ознак у воєнний час.

Таким чином, військово-кримінальне законодавство Німеччини та Франції містить спеціальні норми, в яких передбачається кримінальна відповідальність за злочини проти порядку проходження військової служби (самовільне залишення військової служби – Німеччина, дезертирство – Франція, Німеччина, ухилення від несення обов'язків військової служби шляхом самокалічення або іншого обману – Франція, Німеччина).

На нашу думку, у кримінальне законодавство України доцільно було б запозичити найбільш вдалі законодавчі рішення проаналізованих кодексів. У КК України недоцільно передбачати диференційовані підходи до кримінальної відповідальності за самовільне залишення військової частини або місця служби залежно від суб'єкта та від строку, протягом якого вони ухилилися від проходження військової служби. У КК України у різних частинах ст. 417 передбачена відповідальність за самовільне залишення військової служби військовослужбовцем строкової служби (ч. 1), та військовослужбовцем (крім строкової служби) (ч. 2). Окрім того, у відповідних частинах ст. 417 КК України передбачено відповідальність за різні строки самовільного залишення військової частини цими суб'єктами (тривалістю понад три доби, але не більше місяця – ч. 1, тривалістю понад десять діб, але не більше місяця, або хоч і менше десяти діб, але більше трьох діб, вчинені повторно протягом року – ч. 2). Така диференціація кримінальної відповідальності вбачається недоцільною. Самовільне залишення військової частини або місця служби, на нашу думку, є однаково суспільно небезпечним діянням незалежно від виду військовослужбовця. Важливого значення набуває ця обставина, зважаючи на сучасні умови, в яких опинилася Україна з огляду на збройну агресію РФ та проведенням антитерористичної операції на окремих територіях Донецької та Луганської областей. Ще у Концепції переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями контрактної служби на період до 2015 р., затвердженій Указом Президента України від 7 квітня 2001 р., вказано, що перехід Збройних Сил України до комплектування солдатами і матросами, сержантами і старшинами – військовослужбовцями контрактної служби зумовлено необхідністю підтримання бойової готовності військ (сил) на належному рівні за рахунок забезпечення військових частин і підрозділів поповненням, спроможним протягом тривалого часу якісно

виконувати поставлені завдання. Здійснення цього заходу надасть змогу, зокрема, підвищити бойову готовність Збройних Сил України та вимоги до їх особового складу⁹. Голова підкомітету № 5 Комітету реформ Міністерства Оборони України та Збройних Сил України С. Кропивченко вказав, що на сьогоднішній день до Збройних Сил України прийнято більше 67 тис. на військову службу за контрактом. У тому числі, більше 7,5 тис. офіцерів. Це більше, ніж за останні 15 років. Окрім того, «до 2020 року в нас є перспектива перейти на 100-відсоткове військо за контрактом»¹⁰. Таким чином, суспільна небезпека самовільного залишення військової служби або місця служби, на нашу думку, є однаковою незалежно від суб'єкта вчинення злочину (виду військовослужбовця). Окрім того, у жодній іншій статті розділу XIX Особливої частини КК України не передбачено диференціацію кримінальної відповідальності за вчинення військових злочинів залежно від такого виду суб'єкта. Зважаючи на формулювання мінімальних строків самовільного залишення військової частини або місця служби у проаналізованих нормативних актах, а також на підставі традицій криміналізації діянь, передбачених ст. 417 КК України, вважаємо за доцільне передбачити ознакою основного складу цього злочину тривалість самовільного залишення понад три доби, але не більше місяця.

На нашу думку, вважаємо виваженим підхід французького законодавця, який визначає різний ступінь суспільної небезпеки дезертирства, вчиненого у військовий час та у випадку загрози військових дій чи їх ведення. У другому випадку передбачено більш суворе покарання. У статтях, що передбачають відповідальність за злочини проти порядку проходження військової служби, законодавець за суспільною небезпекою прирівнює вчинення відповідних діянь в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці. На нашу думку, більш небезпечним все ж є самовільне залишення військової частини або місця служби в бойовій обстановці, яка передбачає безпосереднє ведення загальновійськового, вогневого, протиповітряного, повітряного й морського бою, у виді організованих та узгоджених ударів, вогню і маневрів (бойових дій) з'єднань, частин і підрозділів з метою знищення (розгрому) противника, відбиття його ударів і виконання інших бойових завдань, що здійснюється в обмеженому місці та протягом короткого проміжку часу¹¹. Відтак вчинення будь-яких форм ухилення від військової служби, передбачених ст.ст. 417–419 КК України, буде більш відчутним для інших осіб, які беруть участь у безпосередньому веденні бою, а також для військового правопорядку загалом, оскільки створює суттєвий дисбаланс між військовослужбовцями, які беруть участь у веденні бою та військовими силами супротивника, що може спричинити поразку перших та зайняття нових територій ворожими військами, захоплення військовополонених та інших наслідків. Ураховуючи викладене вище, вважаємо за доцільне передбачити у різних частинах ст.ст. 417–419 КК України вчинення злочинів проти порядку проходження військової служби в умовах воєнного стану та в бойовій обстановці, передбачивши за вчинення відповідних діянь в останньому випадку більш суворе покарання.

Таким чином, порівняльно-правове дослідження кримінальної відповідальності за вчинення злочинів проти порядку проходження військової служби за законодавством України, Німеччини та Франції показали, що у КК України є багато вдалих законодавчих рішень у цій частині. Однак, існують законодавчі положення, які потребують коригування. Відтак запропоновано окремі зміни у ст.ст. 417–419 КК України на підставі позитивного досвіду Німеччини та Франції.

¹ Ковалевский М. М. Историко-сравнительный метод в юриспруденции и приемы изучения истории права / М. М. Ковалевский. – М.: Типограф. Ф. Б. Миллера, 1880. – С. 26–27.

² Шемшученко Ю. С. Місія порівняльного правознавства / Ю. С. Шемшученко // Порівняльне правознавство: сучасний стан та перспективи розвитку: збірн. наук. праць / За ред. Ю. С. Шемшученка, В. П. Тихого, М. М. Цимбалюка, І. С. Гриценка. – Л.: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. – С. 29.

³ Баулін Ю. В. Сучасне кримінальне право України: підсумки, тенденції, перспективи розвитку / Ю. В. Баулін // Питання боротьби зі злочинністю: [зб. наук. пр.] / Редкол.: Борисов В. І. (голов. ред.) та ін. – Х.: Право, 2012. – Вип. 23. – С. 33.

⁴ Сидорин В. В. Сравнительно-правовой анализ национальных систем современного военно-уголовного законодательства России, Франции, Германии: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Сидорин Виктор Васильевич; Московская академия МВД РФ. – М., 2000. – С. 7.

⁵ Wehrstrafgesetz, (WStG) vom. 30 Marz 1957 (BGBlIS.298). Grundriß des Wehrstrafrechts von Herbert Arndt [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gesetze-im-internet.de/wstrg/BJNR002980957.html>

⁶ Code de justice militaire (nouveau), 21.08.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://codes.droit.org/cod/justice_militaire.pdf – Заголовок з екрана.

⁷ Шулепов Н. А. Кодекс военной юстиции 2006 г. – новый шаг в развитии военно-уголовного законодательства Франции / Н. А. Шулепов // Военно-уголовное право. – 2006. – № 6. – С. 108.

⁸ Шулепов Н. А. Там само. – С. 109.

⁹ Концепція переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями контрактної служби на період до 2015 р., затвердженої Указом Президента України від 7 квітня 2001 р. № 239/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/239/2001> – Заголовок з екрана.

¹⁰ У Міноборони анонсували повний перехід на контрактне військо до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/182019> – Заголовок з екрана.

¹¹ Ониськів А. М. Бойова обстановка як кваліфікуюча ознака військових злочинів / А. М. Ониськів // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2016. – № 3. – С. 185–195 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/11-2016/oniskiv.pdf>

Резюме

Ониськів А. М. Кримінальна відповідальність за злочини проти порядку проходження військової служби за військово-кримінальним законодавством Німеччини та Франції.

Із використанням порівняльно-правового методу досліджено військово-кримінальне законодавство у частині криміналізації злочинів проти порядку проходження військової служби Німеччини та Франції. Враховуючи позитивний досвід цих держав, запропоновано зміни у статті 417–419 КК України.

Ключові слова: військово-кримінальне законодавство, злочини проти порядку проходження військової служби, дезертирство, самовільне залишення військової частини або місця служби, дезертирство, самокалічення.

Резюме

Ониськів А. М. Уголовная ответственность за преступления против порядка прохождения военной службы за военно-уголовным законодательством Германии и Франции.

С использованием сравнительно-правового метода исследовано военно-уголовное законодательство в части криминализации преступлений против порядка прохождения военной службы Германии и Франции. Учитывая положительный опыт этих государств, предложены изменения в статьи 417–419 УК Украины.

Ключевые слова: военно-уголовное законодательство, преступления против порядка прохождения военной службы, дезертирство, самовольное оставление воинской части или места службы, дезертирство, членовредительство.

Summary

Oniskiv A. Criminal liability for crimes against the order of military service for the military criminal legislation of Germany and France.

Using a comparative legal method studied military criminal legislation regarding the criminalization of offenses against the order of military service in Germany and France. Given the positive experience of these countries, proposed amendments to Articles 417–419 of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: military criminal law, crimes against the order of military service, desertion, unauthorized abandonment of a military unit or place of service, desertion, self-mutilation.

УДК 343.544

Т. І. УСАТОВА

Тетяна Ігорівна Усатова, здобувач Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Статуса НАПрН України

ОСНОВНІ СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИМ ЗІ СТВОРЕННЯМ АБО УТРИМАННЯМ МІСЦЬ РОЗПУСТИ ТА ЗВІДНИЦТВОМ

Заключним етапом кримінологічного вивчення будь-якого криміногенного явища, як правило, є запропонування стратегії запобігання цьому явищу. Такий підхід у кримінології уявляється цілком логічним, адже аналіз злочинності, окремого її виду або так званого фонового явища злочинності тому й робиться, щоб розробити якомога ефективніші шляхи нейтралізації або, принаймні, обмеження тієї чи іншої проблемної ділянки соціального життя.

Традиційно теорією кримінологічної науки в запобіганні злочинності виділяються об'єкти запобіжного впливу, суб'єкти запобіжної діяльності, завдання, цілі та методи такої діяльності, конкретні заходи, рівні та принципи їх реалізації, критерії вимірювання ефективності тощо¹. Але в конкретних кримінологічних дослідженнях, як уявляється, важливим є насамперед концептуальний підхід, тобто певне бачення сутності проблеми як такої та певна ідея про її розв'язання, що покладається в організацію здійснення визначених заходів. Такий підхід у практичній площині отримує значення стратегії запобігання злочинним проявам. У нашому дослідженні головне питання, на яке перш за все слід звертати увагу, є те, як розв'язуватиметься в цілому проблема ставлення суспільства до проституції. Саме від розв'язання цієї проблеми будуватиметься й стратегія подолання злочинів, передбачених ст. 302 КК. Іншими словами, коли ми дамо відповідь на запитання «що робити з проституцією?», то зможемо визначитися і з головними напрямками цієї стратегії запобігання.

З окремих питань запобігання злочинам проти моральності працювали такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як І. О. Бандурка, О. О. Дудоров, Л. С. Кучанська, О. Г. Манич, Д. О. Назаренко, А. А. Небитов, С. Л. Панов, О. О. Петряніна, В. Ю. Савін, Ю. П. Смирнов, Н. В. Уханова, М. І. Хавронюк, Т. А. Шевчук, А. Є. Шпаков та ін. Але запропоновані чисельні запобіжні заходи, що пропонуються фахівцями, здебільшого стосуються удосконалення норм кримінального права або мають характер простого перелічення без визна-